

(Հին - Ղրիմէ) դէպ 'ի Սուտաղ գնալու անտառաւմէջ ճանապարհէն նայելով շատ գեղեցիկ է վանքիս դիրքը, որ հեռուն լերան վրայ, անտառախիտ ծառոց միջէն խորհրդական ձևով յերևան կուգայ կրկնայարկ վանքն, խաչապսակ եկեղեցեան, վասն զի այժմ այդ երկու հաստակաւոյց շէնքն կանգուն մնացել են, իսկ յիշատակարանաց մէջ յիշուած այլ շինութիւնք կործանել են հողուն հաւասար: Անշուշտ ասկէ 300 տարի առաջ՝ երբ շէնէր վանքս՝ և բաց 'ի ներկայ շէնքերէս՝ կային այս դին և այնդին անտառին մէջ կրօնաւորաց խղիկներ, լերան դարեանդին վրայ փորուած, և յորս նստած բարեպաշտիկ արեղաներ՝ ամենայն խնամքով կը գրէին և կ'օրինակէին սուրբ աւետարաններ և այլ եկեղեցական գրեանք, ինչպէս կը գրէ 1347 ին գրուած աւետարանի յիշատակարան մի. «Ի թիւ Հայոց 219 կատարեցաւ սուրբ մատեանս «աստուածախառս աւետարանիս յաշխարհս Հոնաց, որ այժմ Ղրիմ ասի, 'ի մեծ և 'ի հոյաւ կապ քաղաքն Սուրխաթ կոչեցեալ, 'ի հողեռ «ներս վերի, առ ոտն Սուրբ Խաչին, և այլն»: Ես այնպէս կ'երևակայեմ որ այդ միջոցներուն աննման եղած ըլլայ հեռուէն Ս. Խաչի դիրքը, մանաւանդ գիշեր ժամանակ, ուր բարձրադիր հողետներէն շողջալով կանթեղաց լոյսը, աստղերունման, կը յիշեցնէին հայ ճանապարհորդին թէ հոն հեռուն այդ աստեղներու առաջ նստած հայ ճգնաւորներ կը տքնին օրինակելու աստուածախօս պատգամները՝ մեզ 'ի ժառանգութիւն թողլու համար:

Թէպէտ հեռուէն տակաւին ևս կորուսած չէ Ս. Խաչ իւր վսեմ և խորհրդաւոր տիպարը, այլ մօտէն աւազելի վիճակի մէջ է: Զկայ հոն այժմ վանահայր,